

Roma Hukuku'nda ve Çağdaş Hukukta Hakkaniyeti Sağlama Yolları

Remedies to Provide Equity in Roman law and Contemporary law

Arş. Gör. Ümit Vefa ÖZBAY*

Özet

Çalışmamız hakkaniyet kavramına odaklanmıştır. Latince'de *aequitas* olarak anılan hakkaniyet somut olay adaleti olarak tanımlanabilir. Çalışmada ayrıca hakkaniyet kavramı adalet kavramı ile karşılaştırılarak aradaki farklar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Praetorluk makamı Roma Hukuku'nun gelişmesinde önemli rol oynamış bir makamdır. *Praetor*ların hareketleri ve Romalı filozofların çalışmaları hakkaniyet kavramının Roma Hukuku'nda yerini bulmasını sağlamıştır. Çalışmada praetorların hangi yollarla hakkaniyeti korudukları açıklanmıştır.

Günümüzde ise hakkaniyet kavramının sağlanması görevi, kanun koyucu tarafından kendilerine tanınan yetkiyle hâkimlere düşmektedir. Türk Medeni Kanununun 1. maddesinde, hâkimin kanunu sözüyle ve özüyle uygulaması, kanunda hüküm bulunmayan durumda örf ve âdet kuralına başvurması, örf ve adette bir hüküm bulamaması halinde hukuk yaratması düzenlenmiştir. 4. maddede ise kanunun takdir yetkisi tanıdığı veya durumun gereklerini ya da haklı sebepleri göz önünde tutmayı emrettiği konularda hâkim, hukuka ve hakkaniyete göre karar verir. Çalışmamızın ikinci kısmında ise hâkimin hukuk yaratması ve takdir yetkisi kavramları incelenerek çağdaş hâkimlerin hakkaniyeti nasıl sağladığı üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Hakkaniyet, Adalet, Praetor, Hâkim, Hâkimin Takdir Hakkı.

Abstract

Our study discusses the concept of equity. Aequitas in latin or equity is a concept of justice which can be defined as "justice in particular case". Our study also compares the concepts of justice and equity.

In Rome there was an official called Praetor which is an important official for Roman Law. As a result of Praetors activities and Works of Roman philosophers the concept of aequitas took its place in Roman Law.

Today, it's judges' duty to provide the equity. In the first article of Turkish Civil Code says, to execute the law both practically and theoretically by Judge; choose community custom instead of official laws if there is not any written article, moreover if there is not any specific custom, he/she may create jurisprudence. And fourth article says the judge may his/her will according to equitable jurisdiction if the law give permission or in the necessity. Second part of our study discusses judges's right to create jurisprudence and judicial discretion of judge to tell how today's judges providing the equity.

Keywords

Equity, Justice, Praetor, Judge, Judicial Discretion of Judge.

* Başkent Üniversitesi Roma Hukuku Bilim Dalı Araştırma Görevlisi